

HUNGARIAN ABSTRACTS UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

HANNEKE MEULINK-KORF & WIM NOORLANDER (157. o.)

Bizalmi erőforrások egy széttöredező világban: A társadalmi-gazdasági dimenzió és a kapcsolati etika Böszörményi-Nagy nyomán: A tanulmányban a gazdaságtudományi, illetve társadalomtudományi szakirodalmat ötvözve gyakorlati tapasztalatokat és filozófiai, valamint teológiai alapokra épülő alkalmazásokat indukálunk. Észrevételeket teszünk a közelmúlt pénzügyi-gazdasági válságát, a „szabad piac”-gazdaságot és a magánszférában jelentkező bizonyos következményeket illetően. Terapeutaként meg kell vizsgálnunk a társadalmi-gazdasági tények, valamint az (inter)perszonális dimenziókkal rendelkező beszámolók jelenkori összefüggéseit. Mi a helyzet az autonómia és egyenlőség ideológiájával leplezett társadalmi igazságtalanság és bizonytalanság közepette létező kapcsolati felelősség feltételeivel? Ilyen körülmények közepette, „a félelem heurisztikájaként” a remény reális perspektíváját kutatjuk. A kapcsolati etika ereje illúzióknak tűnhet azt feltételezve, hogy a felelősség viselése a természet és a kultúra által ránk ruházott szabadság mértékétől függ. Habár ismerősnek tűnik ez a feltételezés, a kapcsolati etika mégis az a motivációs réteg, amely reményt nyújt a sérült emberi igazságosság helyreállítását illetően. Levinast olvasva jobban megérthetjük, hogyan is lehetséges mindez. A másik személy vonzereje motivációt ad számomra. „Erő nélküli parancsa” szabaddá tesz. Böszörményi-Nagy kontextuális megközelítésmódja értékes lehetőségeket kínál a felelős kapcsolati törődés kialakítására.

Kulcsszavak: gazdasági válság, kapcsolati etika, bizalmi és megbízhatósági erőforrások, kontextuális terápia, kölcsönösség

ROBERT BIEL (184. o.)

Lelkigondozás Lengyelországban a politikai fordulat előtt és után: A lelkigondozás a pasztorálteológia egyik olyan múltú alapszáva, amelyet már régóta széles körben elfogadnak. A karitás és a kinyilatkoztatás mellett az egyház lényegi kérdései közé tartozik. A lelkigondozás súlya különösen az egyház totalitárius elnyomása idején nőtt meg. Így volt ez Lengyelországban a II. világháború után is. A kommunista hatóságok ellenségesen viszonyultak az egyházzal. Ezért mind a lengyelországi egyház tevékenységét, mind a lelkigondozást erőteljesen érintette a kommunista hatalomátvétel. Ennek következtében a kommunista Lengyelországban az egyház arra kényszerült, hogy lelkigondozói tevékenységével úgyszólván a sekrestyébe vonuljon vissza. Ez a „sekrestyeegyházi” lét, amelyet a kommunisták a hívő polgárok lelki szükségleteinek kielégítésére egyedül eltűrtek, sok helyen a lelkigondozás minimalista értelmezéséhez vezetett. A kommunizmus árnyékában a lelkigondozásnak, különösen a katonák körében és börtönökben folyó ilyen tevékenységnek, sok nehézséggel kellett dacolnia. Ez a totalitárius rendszerben a pasztorációs munka új formáinak kialakítására kényszerítette az egyházat. A visszanyert szabadság új kihívások elé állítja az egyházat, amelyeken nem egyszerű úrrá lenni. A mai kor tehát paradigmaváltásra és a kommunizmusbeli „*Ecclesia militans*”-ból a szabad társadalom talaján élő „*ecclesia serviens*”-be való átmenetre kényszeríti az egyházat. Újra kell tehát gondolnia küldeté-

sét, és egyfajta „*aggiornamento*”-t kell véghezvinnie. Az új helyzet az egyházi pasztoráció átalakítására készíti az egyházat. Ezt az átalakulást és a pasztorációt a posztkommunista társadalmakban találóan „Krisztus posztszocialista követésének” lehet nevezni. A lengyelországi katolikus egyház fordulat utáni helyzete feltételezi tehát azt az egyházi megújulási folyamatot, amelyet II. János Pál új evangelizációnak nevezett. Így az egyház a megváltozott társadalmi rend tekintetében új „pasztorációs munka”-stílus kialakításának kihívása előtt áll. Ahhoz, hogy a pasztorációs munka nehogy olyan töredékek gyűjtőhelyévé váljon, amelyben csupán sok egyéni lelkigondozói koncepció keletkezik, szorosan össze kell kapcsolódnia a teológiával. Ezáltal a pasztorációnak a modern humán- és társadalomtudományokhoz való odafordulása és a velük való kritikus párbeszéd az egyház felelős lelkigondozói munkájának jellemzőjévé vált. Éppen a lengyelországi pasztorálteológiában e tekintetben még nagy lemaradásokat kell bepótolni. Az ateista állam megakadályozta az egyház minden olyan kísérletét, hogy teológiai képzési lehetőségeket teremtsen laikusok számára. A kommunista Lengyelországban az egyház csak egy katolikus egyetemmel (KUL) rendelkezhetett – egyszersmind ez volt az egyetlen katolikus egyetem az egész keleti tömbben. Időközben a teológiai táj megváltozott. A fordulat után az egyház ki tudta használni a kedvező alkalmat, hogy jobb teológiai képzési lehetőségeket teremtsen a laikusok számára is. Sikertült átvennie egy varsói egyetemet (UKSW) és számos államilag elismert teológiai kart alapítania. A mai lengyel teológia egyik gyenge pontját minden bizonnyal a tudományos személyzet alkotja, amely 90%-ban olyan papi személyekből áll, akik a lelkigondozásban is tevékenykednek. A professzorok képesek ugyan a meglévő fakultásokat és intézeteket ellátni, de legtöbbször egyidejűleg több intézményben adnak elő. Most már Lengyelországban is lehetséges interdiszciplináris együttműködés a teológiában, ezért hallgatóiknak olyan új szakirányokat is kínálnak, mint pl. az etika, újságírás, társadalmi kommunikáció és családtudományok. A lengyel egyházi egyetemeken ma a becslések szerint 16.000 teológiai hallgató tanul, akik között egyaránt vannak papjelöltek és laikus teológusok. Ez rendkívül fontosnak tűnik a lengyelországi egyház jövője szempontjából.

Kulcsszavak: Lengyelország, lelkigondozás, kommunizmus, történelem, visszatekintés, fordulat, teológia, egyetemek

DINA GUGLIELMI, CHIARA PANARI & SILVIA SIMBULA (204. o.)

A tanárok jóllétének meghatározói: A szellemi fáradtság közvetítő szerepe: Az elmúlt években számos tanulmány foglalkozott a tanárokat sújtó stressz meghatározó tényezőivel és következményeivel. A stresszel kapcsolatos legújabb elméleti modellek egyike a munkahelyi követelmények és erőforrások (JD-R, Job Demands-Resources) modellje. A jelen tanulmány egyetlen folyamatot vizsgál, – nevezetesen az energia-folyamatot – feltételezve, hogy a magas munkahelyi követelmények kimerítik az alkalmazottak minden szellemi és fizikai erőforrását, károsítva ezzel az egészségüket. A tanulmány közelebbről is megvizsgálja a szellemi fáradtság közvetítő szerepét a tanárokkal szemben támasztott háromféle munkahelyi követelmény (a munkateher, az egyenlőtlenség, illetve a munka és a család közötti konfliktus) és a stressz három következménye (a pszichés és fizikai tünetek, valamint a munkahelyi elégedettség) között. A PWSQ (Questionnaire for Psychosocial Work Environment and Stress) önkitöltős kérdőív olasz változatát 17 oktatási szervezetet képviselő 697 véletlenszerűen kiválasztott tanár válaszolta meg. Az eredmények azt mutatják, hogy a szellemi fáradtságnak közvetítő szerepe van a munka és a család közötti konfliktus, illetve a három vizsgált következmény, azaz a pszichés és fizikai tünetek, valamint a munkahelyi elégedettség között. A tanulmány fontos következtetést von le a beavatkozási stratégiára vonatkozóan, mivel a szellemi fáradtság egy olyan túlfeszített állapot, amely előbb jelentkezik,

mint bármilyen intenzívebb megjelenési forma, például a stresszel kapcsolatba hozható betegségek. Ezen állapot korai felismerése lehetővé teszi a stressz következményeinek megelőzését.

Kulcsszavak: tanárok, stressz, szellemi fáradtság, munkahelyi követelmények és erőforrások modellje, egészség

CĂTĂLINA TUDOSE & FLORIN TUDOSE (221. o.)

A romániai pszichoterápia története Nicolae Ceaușescu szocialista diktatúrája idején: A dolgozat célja a pszichoterápia állapotának bemutatása Ceaușescu diktatúrája (1965–1989) idején. A múlt század utolsó évtizedeiben tapasztalt pszichoterápiás összefüggések jellegzetességeinek megértéséhez elengedhetetlen a személyközi kapcsolatok Romániában tapasztalt torzulásainak tanulmányozása, az oda vezető okok feltárása és elemzése. Románia a keleti tömb egyetlen olyan országa, ahol 45 év során két olyan sztálinista irányvonalat követő vezető követte egymást, akik igen aktív ideológiai tevékenységet folytattak, miközben a párt és az ország rettegett és megtámadhatatlan vezéreivé nőttek ki magukat, nemzeti-kommunista (Gheorghe Gheorghiu-Dej) és személyi kultuszra alapuló (Nicolae Ceaușescu) diktatúrát honosítva meg. E körülmények közepette 1954 után, a frissen alakult Román Pszichopatológiai és Pszichoterápiás Társaság tevékenységét a belső torzsalkodások vakvágányra kényszerítették, beszüntették a Román Akadémiát, a helyette megalakított Román Népi Akadémia sorra szembeszállt a freudizmussal, pszichoszomatikai és behaviorista tanokkal. Nyíltan ugyan nem tiltották be, de a primitív marxista tanokkal összeférhetlennek kiáltották ki a pszichoterápiát. A dolgozat bemutatja a 60-as évek utáni korszak szakembereinek erőfeszítéseit, amelyek révén rendre olyan művek kerültek sajtó alá, amelyek taglalták a pszichoterápia különböző válfajait, megismertetve a szakembereket azok alapelveivel. Feltűntek kezdeményező készséggel rendelkező pszichológusok és pszichiáterek (elmeorvosok). A diktatura utolsó évtizedeiben megjelent szakkönyvek már leírták a pszichoterápiás módszereket, de még pályaszélen futtatták a pszichoanalízist, kognitív és csoportterápiákat valamint a családterápiás módszereket. Nyíltan ugyan nem tiltották be a pszichoterápiás gyakorlatot, ám az egészségügyi rendszer alakítói nem bátorították az ilyen jellegű kezdeményezésekkel jelentkezőket, miközben az akadémia fórumai – kevés kivétellel – ellenséges magatartást tanúsítottak a pszichoterápia különböző típusai, kiemelten a pszichoanalitikus beállítottságuk iránt, amelyekhez régről fogant háritási reflexeikkel viszonyultak. Ez a helyzet magyarázhatta talán azt a kirobbanó energiát, amellyel 1989 után a frissen alakult legkülönbözőbb irányultságú csoportok, társaságok belevetették magukat a különféle képzések és gyakorlati tevékenység lebonyolításába, a strukturált képzések hivatalossá tételébe.

Kulcsszavak: pszichoterápia, Románia, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, Ceaușescu, pszichoanalízis